

გიული შაბაშვილი

*ივანე ჯავახიშვილის სახელობის
თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი*

**მშობლიური/პირველი და მეორე ენების მიმართება
წერის პროცესში**

აბსტრაქტი

წერის პროცესში პირველი და მეორე ენების ურთიერთმიმართების დადგენისას აუცილებელია რამდენიმე ფაქტორის გათვალისწინება: წერის კოგნიტური და მეტაკოგნიტური სტრატეგიების ცოდნა მშობლიურ ან მეორე ენაზე, ენის ფლობის დონე, დისკურსის ტიპი. ჩატარებული სამუშაო რამდენიმე ეტაპისაგან შედგებოდა. რესპოდენტებმა შექმნეს თხზულებები მშობლიურ (სომხურ) და მეორე (ქართულ) ენებზე, შეაფასეს კითხვარები და ინტერვიუს დროს უპასუხეს შეკითხვებს. მოპოვებული მასალის დამუშავების საფუძველზე შეიძლება დავასკვნათ, რომ ნაცნობი ტიპის დისკურსისა და შედარებით მარტივი ამოცანის შემთხვევაში, აბზაცის დონეზე, კოგნიტური პროცესები თანაბრად მიმდინარეობს როგორც პირველ, ისე მეორე ენაზე. ამდენად, წერის უნარების ტრანსფერი შესაძლებელია როგორც პირველი ენიდან მეორე ენაში, ისე პირიქით, მეორე ენიდან მშობლიურ ენაში. აღსანიშნავია, რომ რესპოდენტების ნაწილი იღებებს გენერაციას, დაგეგმვასა და წერის პროცესის წარმართვას არჩევს პირდაპირ მეორე ენაზე. ნაწილი ფიქრობს სომხურ ენაზე და წერას იწყებს ქართულ ენაზე. მათი ამგვარი არჩევანი განპირობებულია დისკურსის ტიპით, ამოცანის სირთულითა და ნაცნობი თემატიკით. ამდენად, წერის პროცესის სწავლებისას უნდა გავითვალისწინოთ ეს ასპექტები და არ უნდა უგულებელყოთ მშობლიური ენის როლი.

საკითხის აქტუალობა და თანამედროვე კვლევის შედეგები

თანამედროვე სამეცნიერო ლიტერატურაში მეორე ენის წერითი კომპონენტის კვლევისას დიდი ყურადღება ეთმობა წერის პროცესში პირველი და მეორე ენების მიმართების შესწავლას. ამ მიმართების გამოვლენის საფუძველზე შესაძლებელია წერის სწავლების უფრო ეფექტურად დაგეგმვა, ახალი სტრატეგიების შემუშავება და სათანადო შედეგების მიღება. მიუხედავად ამისა, ჯერ კიდევ აქტუალურად დაისხმის საკითხი: მიმდინარეობს თუ არა პირველი ენიდან მეორე ენაში წერის უნარების ტრანსფერი? ადრეული კვლევები გვიჩვენებს, რომ მეორე ენაზე წერილობითი დავალებების

შესრულებისას ავტორები იყენებენ პირველ ენას, თუმცა, აზრთა სხვადასხვაობას იწვევს ენათაშორისი ტრანსფერის ოდენობის განსაზღვრის პრობლემა. მიჩნეულია, რომ წერის პროცესში მოზრდილი ავტორები იყენებენ პირველ ენას სხვადასხვა მიზნით: დაგეგმვა, იდეების გენერაცია ან შინაარსის გადმოცემა, ლინგვისტური პრობლემების გადაჭრა, მაგალითად, ლექსიკის გამოყენება. უფრო მეტიც, პირველი ენა გამოიყენება სტილისტური არაჩვეულების შეცვლის მიზნით ან კოგნიტური გადატვირთვის აღმოსაფხვრელად (კოჰენი, ბრუქს-კარსონი, 2001, კნუტსონი, 2006). გარდა ამისა, ზოგიერთი ავტორი ასკვნის, რომ პირველი ენის გამოყენება სულაც არ ახდენს უარყოფით გავლენას ტექსტის ხარისხზე. წერაში გაწაფული ავტორი

შეიძლება რეგულარულად იყენებდეს პირველ ენას წერითი პროდუქტის შექმნისას (კნუტსონი, 2006).

ზოგიერთ კვლევაში ასევე ყურადღება გამახვილებულია წერის კონკრეტულ მიზანსა და მის შესაძლო გავლენაზე წერის პროცესსა და ხარისხზე (მაგალითად თემისა და კულტურული ფაქტორების ცოდნა), თუმცა, აღმოჩნდა, რომ წერის მოსამზადებელი ეტაპი და დაგეგმვის პროცესი უფრო ხშირად მიმდინარეობს პირველ ენაზე (ფრაიდლანდერი, 1990; აკიელი, 1994, ლალი, 2000). მსჯელობენ ასევე იმაზე, რომ ავტორები უკეთესად წერენ თხზულებებს მათი კულტურული გარემოსთვის დამახასიათებელ და მათთვის პირველ ენაზე უკვე ნაცნობ თემატიკაზე, ამდენად ნაწერის დაგეგმვაც თანაბრად მიმდინარეობს როგორც პირველ, ისე მეორე ენებზე (კრაპელსი, 1990; ლეი, 1982).

სხვადასხვა მკვლევარი კვლევისას განსხვავებულ მიდგომებს ეფუძნება. ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ფაქტორი ამ თვალსაზრისით არსებული და მიღებული ცოდნის კვალიფიკაცია და გამოყოფაა. მაგალითად, ფიცჯერალდი და შენაჰანი გამოყოფენ ცოდნის 4 ტიპს, რომლებიც გარკვეულ შემთხვევებში ფარავს ერთმანეთს: ა) **მეტაცოდნა**: ცოდნა იმისა, თუ როგორ გამოიყენება წერა და კითხვა, როგორია აუდიტორია, ენობრივი ფორმებისა და მათი გაგების მონიტორინგი; ბ) **არსისა და შინაარსის შესახებ მიღებული ცოდნა**: ლექსიკონი და ლექსიკური ერთეულების გამოყენება ფართო კონტექსტში; გ) **უნივერსალური ტექსტის ატრიბუტების ცოდნა**: ფონეტიკა/ფონოლოგია, სინტაქსი, ტექსტის ჟანრი; დ) **პროცედურული ცოდნა**: კითხვისა და წერის პროცესის ურთიერთდაკავშირების უნარი; მესხიერებიდან ცოდნის გამოტანა და აზროვნების აქტიური პროცესის შესაძლებლობა: მოლოდინი და შეკითხვების დასმა.

კვლევის შედეგად დადგინდა, რომ ტრანსფერული ელემენტი ვლინდება პროცედურული ცოდნის დონეზე, სადაც შესაძლებელია წიგნიერების, კერძოდ, წერისა და კითხვის უნარების, თანაბრად გამოვლენა. ამ

თვალსაზრისით, განხილულია რამდენიმე ძირითადი ტრანსფერული ელემენტი: ა) კონცეპტუალური ელემენტი: კონცეპტის გაგება და ბ) მეტაკოგნიტური და მეტალინგვისტური სტრატეგიები, რომლებიც ხელს უწყობს ენის სწავლას (ფიცჯერალდი, შენაჰანი, 2000).

ფლაუერი და ჰეისი წერის პროცესს განიხილავენ კოგნიტური ფუნქციის თვალსაზრისით (ფლაუერი, ჰეისი, 1981), ამდენად, მკვლევრები ასკენიან, ამ პროცესის მახასიათებლები შეიძლება უნივერსალური და საერთო იყოს სხვადასხვა ენისთვის.

ბოლო პერიოდის კვლევები კიდევ უფრო ავიწროებენ კვლევის სფეროს, კონკრეტული შედეგები მიღებულია ფოკუსჯგუფებთან სხვადასხვა ტიპის მუშაობის საფუძველზე. ერი ფუკუდა შეისწავლის წიგნიერების კომპონენტების, წერისა და კითხვის უნარებსა და მათ მიმართებას პირველი და მეორე ენების სწავლების შემთხვევაში. ტექსტის ორგანიზების მეტაკოგნიტური ცოდნა საერთოა ენათა უმრავლესობისათვის, ამდენად, ტრანსფერს ექვემდებარება სწორედ ამ დონისათვის დამახასიათებელი სტრატეგიები. გადამწვევტ როლს თამაშობს შემსწავლელის ენის ფლობის დონე (ფუკუდა, 371,372).

წერის პროცესში ორმხრივი ტრანსფერის შესაძლებლობაზე საუბრობენ მკვლევრები პიროი კობაიაში, კაროლ რინერტი. ისინი ასკენიან, რომ წერითი ცოდნის ტრანსფერი არ არის ცალმხრივი, ხორცილდება ორივე მიმართულებით: L1 ↔ L2. ამას ნათელყოფს მეტადისკორსული მარკერების გამოყენების ტენდენცია პირველი და მეორე ჯგუფების მიერ. პირველ ენაში მოსმენილი წერის სწავლების კურსი განაპირობებს წერითი უნარების ჩამოყალიბებას როგორც პირველი, ისე მეორე ენის დონეზე. ტრანსფერს ექვემდებარება ასევე არგუმენტირებული ტექსტის სტრუქტურის მახასიათებლები და დისკურსული მარკერები (პიროი კობაიაში, კაროლ რინერტი, 2008).

განსხვავებული მიდგომა აქვს იოშიფუმი კოპროს. ავტორი განიხილავს

გლობალური ტექსტის სტრუქტურის, ესეც ხარისხისა და თხზულების სხვა მახასიათებლების

ურთიერთდამოკიდებულებას კორელაციური ანალიზის მეშვეობით. იგი ასკვნის, რომ გლობალური სტრუქტურა მჭიდროდ უკავშირდება თხზულების ხარისხს L1 და L2 ენებში. იგი ასევე გვინფორმებს, რომ მეორე ენის ფლობის მაღალი დონე გარკვეული მიზეზების გამო არ უკავშირდება თხზულების ხარისხს. ჩატარებული ექსპერიმენტისა და რაოდენობრივი კვლევის მეთოდის საფუძველზე ავტორი ასევე ასკვნის, რომ გლობალური ტექსტის სტრუქტურა არ ექვემდებარება ტრანსფერის პროცესს მეორე ენის თხზულების შექმნისას (კოპრო, 2009, 16).

მეტაკოგნიტური ცოდნისა და პირველ ენაზე განხორციელებული წერის პროცესი უშუალოდ უკავშირდება მეორე ენაზე შესრულებული თხზულების ხარისხსა და შეფასებას. უფრო მეტიც, გარკვეულ შემთხვევებში L1 წერითი უნარები პირდაპირ გავლენას ახდენს ამ პროცესზე. ამას განაპირობებს ლინგვისტური ცოდნა (ორთოგრაფია, ლექსიკური ერთეულების შერჩევა, გრამატიკა და წინადადების აგება) და ამ ცოდნის გამოყენების ტექნიკა. ავტორები ასკვნიან, რომ პირველი ენისაგან განსხვავებით, მეტაკოგნიტური ცოდნა ნაკლებად მნიშვნელოვანია მეორე ენაზე განხორციელებული წერის პროცესისათვის (რობ შუნენი, ამოს გელდერენი... 2003).

კვლევის მიზნები:

წინამდებარე ნაშრომის მიზანია, თანამედროვე კვლევებისა და მიღწევების გათვალისწინებით აღნიშნული საკითხების დამუშავება და ქართულ საგანმანათლებლო სივრცეში ამ თვალსაზრისით არსებული პრობლემების გადაჭრის მცდელობა. ამდენად, კვლევის მთავარი ამოცანაა კონკრეტულ ფოკუსჯგუფთან მუშაობის შედეგად შემდეგ კითხვებზე პასუხის გაცემა:

- ახდენს თუ არა გავლენას მშობლიური ენა მეორე ენის წერითი კომპონენტის სწავლისას?

- იყენებენ თუ არა მეორე ენის შემსწავლელი მშობლიურ ენას მეორე ენაზე წერილობითი ტექსტის შექმნისას?
- როგორი ტიპის ტექსტების შექმნა უადვილდებათ მეორე ენის შემსწავლელს ქართულ ენაზე?
- რა კოგნიტური, სოციოლინგვისტური, სოციოკულტურული და სტრატეგიული ფაქტორები განაპირობებს მათ არჩევანს?
- რა დისკურსული მახასიათებლების გამოყოფაა შესაძლებელი როგორც მშობლიურ, ისე ქართულ ენებზე შესრულებულ ნამუშევრებში?

კვლევის მეთოდები:

აღნიშნული ტიპის კვლევები განხორციელებულია რაოდენობრივი და ანალიტიკური მეთოდების გამოყენებით. მკვლევრები აგროვებენ მასალას ინტერვიუების, საგანგებოდ შედგენილი კითხვარებისა და პირველ და მეორე ენებზე შექმნილი თხზულებების გაანალიზების მეშვეობით. წინამდებარე ნაშრომი ეფუძნება მსგავსი აქტივობების საფუძველზე მიღებულ შედეგებს. რესპოდენტებთან მუშაობა მიმდინარეობდა 2 დღის განმავლობაში.

თხზულებების შექმნა:

პირველ ეტაპზე რესპოდენტებს ვთხოვეთ ორი თხზულების დაწერა შემდეგ თემებზე: ა) დიდი თუ პატარა ქალაქი? ბ) გემრიელი თუ ჯანსაღი კვება? სტუდენტებს თავად უნდა გაეკეთებინათ არჩევანი და გადაეწყვიტათ, თუ რომელ ტექსტს შექმნიდნენ ქართულ ენაზე და რომელს - მათ მშობლიურ ენაზე.

კითხვარები:

მეორე ეტაპზე რესპოდენტებმა შეავსეს შერეული ტიპის კითხვარი ღია და დახურული შეკითხვებით. რესპოდენტებს პასუხი უნდა გაეცათ შემდეგ კითხვებზე:

1. ქართულ ენაზე ქვემოთ მოყვანილი რომელი ტექსტის

დაწერა/შექმნა უფრო გიადვილდებით და რატომ? შესაძლებელია ერთზე მეტი პასუხის მონიშვნა. რამდენიმე პასუხის შემთხვევაში, გთხოვთ, სირთულის მიხედვით დააღაგოთ თემები.

- ა) აღწერა (მაგალითად, სურათის აღწერა);
- ბ) ამბის გადმოცემა (მაგალითად, როგორ გავატარე გუშინდელი დღე);
- გ) თქვენი პოზიციის გამოსატყვა (მაგალითად, დიდ ქალაქში გირჩევნიათ ცხოვრება თუ პატარა ქალაქში?);
- დ) დასაბუთება/არგუმენტირება (მაგალითად, უნდა აიკრძალოს მანქანის ტარებისას/მართვისას მობილურით ლაპარაკი)

2. ქვემოთ მოყვანილი რომელი ტექსტის დაწერა/შექმნა უფრო გიადვილდებით ქართულად და რომელი ტექსტის დაწერა/შექმნა უფრო გიადვილდებით თქვენს მშობლიურ ენაზე და რატომ? გთხოვთ, პასუხი დაასაბუთოთ. შესაძლებელია ერთზე მეტი პასუხის მონიშვნა.

- ა) აღწერა (მაგალითად, სურათის აღწერა);
- ბ) ამბის გადმოცემა (მაგალითად, როგორ გავატარე გუშინდელი დღე);
- გ) თქვენი პოზიციის გამოსატყვა (მაგალითად, დიდ ქალაქში გირჩევნიათ ცხოვრება თუ პატარა ქალაქში?);
- დ) დასაბუთება/არგუმენტირება (მაგალითად, უნდა აიკრძალოს მანქანის ტარებისას/მართვისას მობილურით ლაპარაკი)

3. ქართულ ენაზე ტექსტის შექმნის დროს

- ა) ვფიქრობ მშობლიურ ენაზე და წერას ვიწყებ ქართულ ენაზე;
- ბ) ვფიქრობ მშობლიურ ენაზე, იდეებს ვაღაგებ და ვგეგმავ ქართულ ენაზე და ვიწყებ წერას ქართულად;
- გ) ვფიქრობ, ვგეგმავ, ვაღაგებ იდეებს ქართულ ენაზე და ვიწყებ წერას;

დ) დაფიქრების გარეშე ვიწყებ ტექსტის შექმნას ქართულად.

4. გიადვილდებით თუ არა თქვენ მიერ ქართულად დაწერილი ტექსტის გადაკითხვა და შეცდომების მოძებნა და რატომ? ძირითადად როგორ შეცდომებს პოულობთ? ა) გრამატიკული; ბ) შინაარსობრივი (ერთი და იმავე ინფორმაციის გამეორება, ლოგიკურად არეული ტექსტი და ა. შ.)

5. ჩამოთვლილთაგან რომელ 4 ტექსტს დაწერდით ქართულად?

- ა) წერილი მეგობარს; ბ) ჩემი მომავალი; გ) უნდა იყოს თუ არა სამედიცინო მომსახურება უფასო? დ) მარტო გირჩევნიათ მოგზაურობა თუ მეგობრებთან ერთად? ე) უმაღლესი განათლების მიღება აუცილებელია; ვ) როგორ მუსიკას უსმენთ და რატომ? ზ) რომელ ქალაქში იცხოვრებდით და რატომ? ი) შეიძლება თუ არა ეთნიკური კონფლიქტების მოგვარება მშვიდობიანი გზით? ი) სურათის აღწერა; თ) ზაფხული ჩემს სოფელში; თ) სიგარეტის მოწევა მავნებელია ჯანმრთელობისთვის; კ) წიგნის კითხვა აუცილებელია.

ინტერვიუ:

მესამე ეტაპზე ჩატარდა რესპოდენტებთან გასაუბრება, სადაც მათ დაესვათ შემდეგი შეკითხვები:

- ისწავლეთ თუ არა სკოლაში მშობლიურ ენაზე თხზულების წერის ტექნიკა?
- გეხმარებათ თუ არა მშობლიურ ენაზე სკოლაში შეძენილი წერის უნარები მეორე ენაზე თხზულების წერისას?
- წერის პროცესში რა შემთხვევებში ფიქრობთ მშობლიურ ენაზე და რა შემთხვევებში - ქართულ ენაზე?
- დიდ დროს უთმობთ თუ არა წერის მოსამზადებელ ეტაპს?
- იყენებთ თუ არა ლექსიკონს წერის პროცესში?

კვლევის ბაზა:

კვლევა განხორციელებულია ოსუ ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტზე ქართული ენის მოსამზადებელი პროგრამის ფარგლებში. რესპოდენტები იყვნენ პროგრამის მეორე სემესტრის სომხურენოვანი სტუდენტები, სულ 25 ახალგაზრდა. აქვე საგანგებოდ უნდა აღინიშნოს, რომ რესპოდენტებს ნაკლებად აქვთ გამომუშავებული წერის უნარები, ვინაიდან სკოლაში არ ასრულებდნენ მსგავს აქტივობებს. მხოლოდ რამდენიმე მათგანს ჰქონდა სკოლაში მშობლიურ ენაზე არგუმენტირებული ტექსტის ორგანიზებულად წერის გამოცდილება მასწავლებლის მითითებების მიხედვით. მოსამზადებელი კურსის ფარგლებში მათ 1 სემესტრის განმავლობაში მოისმინეს კურსი: ქართული, როგორც მეორე ენა, წერითი ასპექტის სწავლება. კურსის განმავლობაში ისინი ეუფლებოდნენ როგორც ენობრივ კომპეტენციებს (გრამატიკა, ლექსიკა, სინტაქსური კონსტრუქციები); სტრატეგიულ და სოციალურ კომპეტენციებს. სწავლება ძირითადად მიმდინარეობდა აბზაციისა და მარტივი ტექსტის დონეზე. გასათვალისწინებელია ასევე გამოკითხული სტუდენტების ენის ცოდნის საფეხური. რესპოდენტები ქართულ ენას ფლობენ ძირითადად საშუალო დონეზე.

ჩატარებული კვლევის შედეგები

თხზულების ანალიზი:

თემის შერჩევა:

თხზულებების ანალიზისას გამოიკვეთა ერთი საერთო ტენდენცია: რესპოდენტთა უმრავლესობამ მსგავსი არჩევანი გააკეთა. 21-მა სტუდენტმა ქართულ ენაზე შექმნა ესე თემაზე: *დიდი თუ პატარა ქალაქი?* შესაბამისად, სომხურ ენაზე მათ შეასრულეს მეორე დავალება: *ჯანსაღი თუ გემრიელი კვება?* გამოკითხულთაგან მხოლოდ ოთხმა სტუდენტმა შეასრულა ეს დავალება ქართულ ენაზე. ამგვარი არჩევანი, ვფიქრობთ, განაპი-

რობა რამდენიმე მნიშვნელოვანმა ფაქტორმა: 1. თემის სიმარტივემ/სირთულემ; 2. უკვე ნაცნობმა თემატიკამ; 3. ქართული ლექსიკისა და ენობრივი საშუალებების სიმწირემ; 3. წერის სტრატეგიებისა და ტექნიკის გამოყენების ნაკლებმა პრაქტიკამ. უნდა აღინიშნოს, რომ პირველი თემაზე (დიდი თუ პატარა ქალაქი) მათ სალექციო კურსის განმავლობაში უკვე ჰქონდათ გარკვეული ინფორმაცია, ზეპირი დისკუსია და მსჯელობა, მეტნაკლებად გაეცნენ სათანადო ლექსიკას, ინფორმაციის გადმოცემის საშუალებებსა და მსჯელობის სტრატეგიებს. მეორე თემა (ჯანსაღი თუ გემრიელი კვება) კი მათთვის სრულიად უცნობი საკითხი იყო. ამდენად, შეიძლება ითქვას, რომ მათთვის ეს თემა უფრო რთულ არგუმენტაციასა და კოგნიტურ პროცესებთანაა დაკავშირებული. დასაბუთება და შესაბამისი მაგალითების მოძებნა გრამატიკული, სოციალური და სოციოკულტურული კომპეტენციების გააქტიურებას მოითხოვს. შეიძლება დავასკვნათ, რომ თემის შერჩევა განაპირობა ენის ფლობის დონემ და მეტაკოგნიტური ცოდნის მახასიათებლებმა.

სიტყვების რაოდენობა თხზულებებში:

სტუდენტის არჩევანის გაანალიზების პარალელურად მხედველობაში უნდა მივიღოთ თხზულებების მოცულობა. ამ თვალსაზრისითაც საინტერესო სურათს გვაძლევს მოპოვებული მასალა. ზოგადად, როგორც ქართულ, ისე სომხურ ენაზე შესრულებული ნამუშევრებში სიტყვათა დაფიქსირებული მაქსიმალური რაოდენობაა 150 სიტყვა, ხოლო მინიმალური - 40 სიტყვა. ამავე დროს, ყურადსაღებია ის, რომ თითქმის ყოველი სტუდენტი თანაბარი მოცულობის ტექსტს ქმნიდა როგორც ქართულ, ისე სომხურ ენებზე. აქედან გამომდინარე, შეიძლება ითქვას, რომ წერილობითი ტექსტის მოცულობა ამ შემთხვევაში განაპირობა სტუდენტთა წერის უნარების უქონლობამ და/ან ამ უნარების ფლობის დაბალმა დონემ, სწორედ ამიტომ ტექსტების მოცულობა თითქმის თანაბარია ორივე ენის შემთხვევაში.

წერის დონე

წერის პროცესში რესპოდენტები იფარგლებოდნენ მხოლოდ აბზაცის დონით. მათი სათქმელი იყო მოკლე, კონკრეტული, აბზაცში მოცემული იყო ერთი ან ორი არგუმენტი განვრცობის გარეშე. უნდა აღინიშნოს, რომ მსგავსი ვითარება შეგხვდა როგორც ქართულ, ისე სომხურ ენაზე შექმნილ ტექსტებში. მხოლოდ ორი ტექსტი იყო შედარებით ვრცელი. ეს ტექსტები შედგებოდა 2-3 აბზაცისაგან. ამ შემთხვევაშიც აბზაცის დონეზე ტექსტის შექმნა განვირობებულია წერის სტრატეგიების ნაკლები ცოდნით.

დისკურსული მახასიათებლები

დისკურსის ტიპი:

გამოკითხვისათვის საგანგებოდ შევარჩიეთ მსგავსი ტიპისა და სტრუქტურის თემები. ორივე შემთხვევაში სტუდენტებს ორი ალტერნატიული შეთავაზებიდან უნდა გაეკეთებინათ არჩევანი, გამოეკვეთათ პოზიცია და დაესაბუთებინათ იგი. ექსპერიმენტისას სტუდენტთა ნამუშევრების გაანალიზებისას გამოვლინდა დისკურსის რამდენიმე ტიპი:

1) **არგუმენტირება:** ჩვენს შემთხვევაში ამ ტერმინს შედარებით პირობითი მნიშვნელობა აქვს და გულისხმობს ძირითადი იდეის მხარდაჭერას მაგალითებით განვრცობის, ძლიერი და საშუალო არგუმენტებით დასაბუთების გარეშე. სტუდენტები მხოლოდ თითო-თითო წინადადებით გადმოსცემენ პოზიციას, თუ რატომ იცხოვრებდნენ დიდ ან პატარა ქალაქში ან რატომ უნდა მიიღოს ადამიანი მხოლოდ ჯანსაღი ან გემრიელი საკვები. აქვე აღსანიშნავია ისიც, რომ რესპოდენტები ნაკლებად გამოხატავდნენ შუალედურ პოზიციას. მათ ნამუშევრებში ნაკლებად იყო შეჯერებული ორი ურთიერთსაწინააღმდეგო ასპექტის დადებითი ან უარყოფითი მხარეები.

2) **აღწერა:** ამგვარ ტექსტებში სტუდენტები უბრალოდ აღწერდნენ დიდ ან პატარა ქალაქს / განსხვავებულ საკვებს.

დ) **პირადი დამოკიდებულება:** რამდენიმე ნამუშევარში სტუდენტები მხოლოდ პირად განცდებზე, აზრებსა და

ემოციურ დამოკიდებულებაზე ამახვილებდნენ ყურადღებას.

დასკვნის სახით შეიძლება ითქვას, რომ დისკურსის ამგვარი ტიპები საერთო იყო როგორც სომხურ, ისე ქართულ ენაზე შექმნილი ნამუშევრებისთვის. გარდა ამისა, ორივე ენის შემთხვევაში დისკურსის ამ რამდენიმე ტიპიდან ყველაზე გავრცელებული აღმოჩნდა არგუმენტირება. საყურადღებოა, რომ დისკურსის ტიპის არჩევნას მსგავსი შედეგები იქნა მიღებული იაპონიის ერთ-ერთი კოლეჯის პირველკურსელ სტუდენტებთან ჩატარებული წერითი ტესტირების დროსაც. ისევე როგორც ქართულ ენაში მოსამზადებელი პროგრამის სომხურენოვანი სტუდენტები, იაპონელი სტუდენტებიც ნაკლებად იცნობდნენ წერის სტრატეგიებს და ნაკლებად ფლობდნენ წერის უნარებს (კაბაიაში, რინერტი, 2008), რაც განაპირობებს მიღებული შედეგების მსგავსებას.

წერის პროცესში სტუდენტები ყველაზე ხშირად მიმართავდნენ არგუმენტირებულ მსჯელობას. შედარებით ნაკლებად შეგხვდა არწერითი და ემოციური დამოკიდებულების მქონე ტექსტები როგორც ქართულ, ისე სომხურ ენებზე.

1)

ჩემთვის ჯანსაღი საკვები მირჩევნია. გემრიელ საკვებში ბევრი ცხიმია, ეს ადამიანის ორგანიზმს დიდ ზიანს აყენებს. მართალია ღორის ხორციით გაკეთებული მწვანე გემრიელია და ყველას უყვარს, მაგრამ ცუდად მოქმედებს ჯანმრთელობაზე. მე მირჩევნია მცენარეებით დამზადებული კერძები. მაგრამ იმასაც ვჭამ ხოლმე.

ამ ტექსტის მიხედვით ირკვევა, რომ ავტორი საშუალოზე მაღალ დონეზე ფლობს ქართულ ენას, ამდენად, მისთვის არ წარმოადგენს პრობლემას ფაქტის აღწერა და ამის საფუძველზე საკუთარი პოზიციის მოკლედ, მაგრამ თანმიმდევრულად და ლოგიკურად წარმოჩენა.

2)

მე ვფიქრობ, რომ პატარა ქალაქში ცხოვრება ჯობია, იმიტომ რომ პატარა ქალაქში სიჩუმეა, დიდი ქალაქში კი ძალიან ხმაურია. მართალია დიდი ქალაქში დიდი შანსი გაქვს სწავლისთვის, და ადვილად იშოვი სამსახური. პატარა

ქალაქში ყველამ იცნობენ ერთმანეთს, ქურდობა არ არის და უსაფრთხოა სიარული.

ამ ტექსტის ავტორის შესახებ შეიძლება ითქვას, რომ იგი საშუალო დონეზე ფლობს ქართულ ენას, მისი ლინგვისტური კომპეტენცია პირველ ავტორთან შედარებით დაბალია, თუმცა, აბზაცის დონეზე, ისიც აყალიბებს საკუთარ პოზიციას და ასაბუთებს ფაქტის მოკლე აღწერით. ამ ტექსტში ნაკლებად არის წარმოჩენილი დისკურსის მახასიათებლები, მარკერები და მაკავშირებელი ენობრივი საშუალებები. პირველი ორი ტექსტის მცირე მოცულობის გამო მეტაკოგნიტური ცოდნის რეალიზაციაზე ამ შემთხვევებში საუბარი ნაკლებად შესაძლებელია.

3)

ჩემი აზრით, ყოველთვის დიდი ქალაქი უფრო ჯობია და ახლა ყველას რომ ვკითხვოთ ყველანი გვეუბნებიან რომ დიდი ქალაქი უფრო კარგია. მე ბევრი ნათესავი მყავს, რომლებიც ახალქალაქში ცხოვრობდნენ, მერე სხვა დიდ ქალაქში თბილისში, მოსკოვსა და ერევანში გადავიდნენ, და იქ კარგად ცხოვრობენ. მათ ზოგჯერ ვეუბნები ჩამოდი-მეთქი და აქ ახალქალაქში იცხოვრეთ. ისინიც კი გვეუბნებიან, რომ თქვენ ჩამოდი-მეთქი, აქ უფრო კარგიაო. მე ვფიქრობ, რომ ისინი სწორად ამბობენ, დიდი ქალაქი უფრო კარგია, რადგან იქ ბევრი სამუშაო ადგილები არის და უმუშევარი დარჩენის ალბათობა ძალიან ცოდაა. დიდ ქალაქებში სკოლა და უნივერსიტეტი ბევრია და ადამიანი შეუძლია თავისი შვილისთვის აირჩიოს ყველაზე კარგი და საჭირო სკოლა ან უნივერსიტეტი. ეს ყველაფერი დამტკიცებს, რომ დიდ ქალაქებში ცხოვრება უფრო კარგია, ვიდრე პატარა ქალაქებში.

მოცემულ ტექსტს, შეიძლება ითქვას, აქვს ემოციური ელფერი, პირადი დამოკიდებულება, გადმოცემული სადად და მარტივად, საკუთარი გამოცდილების აღწერა, რაც ზოგადი დასკვნის გამოტანის ირიბი საფუძველი ხდება. მიუხედავად ავტორის შედარებით დაბალი ლინგვისტური კომპეტენციისა, მეტაკოგნიტური ცოდნა მეტ-ნაკლებად ჩანს ნამუშევარში.

4)

მე ძალიან მიყვარს ქალაქი, მაგრამ სულთ მშვიდი ადამიანი ვარ, ამიტომაც მირჩევენია პატარა ქალაქში ვიცხოვრე, იმიტომ რომ ჩემთვის ეგ საჭიროა, როცა ჩემი შემოგარენო ყველაფერი მშვიდი და ლამაზი იქნება. მაგრამ თუ ეგ შესაძლებლობა არ მქონდეს, და მე სადაც ვიქნები ბედნიერი, იქ ვიცხოვრე. ქალაქი იყოს პატარა თუ დიდი ეგ მნიშვნელოვანი არა, უმთავრესი როგორი ადამიანები ცხოვრობენ იქ. მე ქალაქში ძალიან ბევჯერ ვყოფილვარ, მაგრამ მე მუდამ მირჩევენია პატარა ქალაქი. დიდი ქალაქში როცა ვიყო, ცუდ ხასიათზე ვარ, არ ვიცი, რატომ ალბათ ბევრი შენობა არის, ძალიან ბევრი მანქანა არის. მე საერთოდ არ მიყვარს ქალაქის კაკანი, ძალიან ვნერვიულობ. მაგრამ არ შემეძლია ვთქვა, რომ ქალაქი ცუდი. დიდი ქალაქი აქვს თავისი თვისებები, პატარაც თავისი. დიდი ქალაქში ძალიან ბევრი საოცარი ადგილი არის, ბევრი ძეგლები. მაგალითად, თბილისი დიდი ქალაქი. რა ლამაზი ქალაქია, ძალიან ლამაზი ბუნება აქვს, საოცარი სანახაობა არის. მე იმედი მაქვს, რომ კარგად ვისწავლე და კარგი სპეციალისტი გავხდე. განსხვავება არ არის თუ სად ვცხოვრობ დიდ ქალაქში თუ პატარა. მე მგონია, რომ პატარა ქალაქში ყველა ადამიანი მუშაობენ, მაგრამ დიდ ქალაქში საქმის ეწევა ძალიან ძნელია. მაინც-დამაინც ყველა ქალაქი აქვს თავის დამატებითი და უარდობითი თვისება.

თუ მესამე ტექსტში თხრობა სადა იყო, ამ ნამუშევარში ჭარბობს ექსპრესიული ფუნქციით გამოყენებული ზედსართავი სახელები. ტექსტის ლოგიკური წყობა შედარებით არეულია, ამდენად მეტაკოგნიტური ცოდნა ნაკლებად ასახული ამ წერილობით ტექსტში.

ტექსტების განხილვისას საინტერესოა, თუ რამდენად ფლობენ ავტორები სტრატეგიულ კომპეტენციას, რამდენად იყენებენ ამა თუ იმ ფორმას ადეკვატურად და მიზნის შესაბამისად. ამ მხრივ პირველ ტექსტში ყურადღებას იქცევს შემდეგი ფრაზები: *ჩემთვის ჯანსაღი საკვები მირჩევენია; მცენარეებით დამზადებული კერძები; მეოთხე ტექსტში საინტერესოა შემდეგი მონაკვეთები: ქალაქის კაკანი; მუდამ მირჩევენია; მაინც-*

დამინც ყველა ქალაქი აქვს. სავსებით შესაძლებელია, ამ ტიპის შეცდომები მშობლიური ენის ენობრივი ბაზის ტრანსფერის შედეგი იყოს, ამდენად, სწორედ ამგვარ შეცდომებზე უნდა გავუმახვილოთ ყურადღება ენის შემსწავლელს სწავლების პროცესში და მათ აღმოსაფხვრელად უნდა გამოვიყენოთ სხვადასხვა სტრატეგია. კვლევის მიზანს ამჯერად არ წარმოადგენს ამ სტრატეგიების შესახებ დაწვრილებითი საუბარი. იმდენად რამდენადაც განხილული ტექსტები არ სცილდება აბზაცის დონეს, არგუმენტირებული დისკურსის ორგანიზების პრობლემებზე (შესავალი, ძირითადი ნაწილი, დასკვნა, ძლიერი და სუსტი არგუმენტები, მხარდამჭერი დებულებები და ა. შ.) არ შევჩერდებით.

დისკურსის მარკერები

პრობლემის ანალიზისას მხედველობაში უნდა მივიღოთ დისკურსის მახასიათებლებიც. განხილულ არგუმენტირებულ ტექსტებში როგორც ქართულ, ისე სომხურ ენებზე წარმოდგენილ ნამუშევრებში სტუდენტები ყველაზე ხშირად იყენებდნენ ფრაზებს: *ჩემი აზრით, მე ვფიქრობ* საკუთარი დამოკიდებულების გამოხატვის მიზნით. სათქმელს იშვიათად ასაბუთებდნენ ფორმით: *მაგალითად*. სამომავლო პერსპექტივა რამდენიმე რესპოდენტმა გადმოსცა ფრაზით: *იმედი მაქვს, რომ...* დასკვნა რამდენიმე ნაწერში მოცემული იყო ფორმით: *აქედან გამომდინარე...* ორივე ენაზე წევრ-კავშირებიდან ყველაზე ხშირად გამოყენებული ფორმებია: *იმიტომ რომ, რადგან...*

შეჯამება

ქართულ და სომხურ ენებზე შექმნილი ტექსტების გაანალიზებისას ერთი მყარი კანონზომიერება შეინიშნება ამ თვალსაზრისით. ავტორები დაახლოებით იმავე უნარებისა და დისკურსული მარკერების გამოყენებით ქმნიან ტექსტს მშობლიურ ენაზე, რომელთა მეშვეობითაც აგებენ ქართულ ტექსტს. მოცულობაც თითქმის იდენტურია. ბუნებრივად ისმის კითხვა, რა შეიძლება იყოს ამის განმპირობებელი მიზეზი? მათ უმრავ-

ლესობას არ უსწავლია წერის სტრატეგიები მშობლიურ ენაზე, სამაგიეროდ, ამ სტრატეგიებს მეტ-ნაკლებად გაეცნენ მეორე ენაზე. არის თუ არა შესაძლებელი წერის პროცესში წერის უნარების ტრანსფერი მეორე ენიდან პირველ/მშობლიურ ენაზე? დისკურსის ტიპის გათვალისწინებით მოცემული ტექსტების ანალიზი იძლევა კითხვაზე დადებითი პასუხის გაცემის საშუალებას. წერის ტექნიკა და ზოგადი სტრატეგიები ერთგვარი უნივერსალური მოვლენაა და მისი ტრანსფერი თავისუფლად შესაძლებელი როგორც მშობლიური ენიდან მეორე ენაზე, ისე პირიქით, მეორე ენიდან მშობლიურ ენაზე. თუმცა, ეს დასკვნა გამოგვაქვს მხოლოდ კონკრეტული ტიპის დისკურსის საფუძველზე. საინტერესოა ამ თვალსაზრისით კითხვარებისა და ინტერვიუს შედეგები.

კითხვარების ანალიზი

კითხვარების მიზანი იყო იმის გამოვლენა, თუ რამდენად იყენებს მშობლიურ ენას არაქართულენოვანი შემსწავლელი ქართულ ენაზე წერის პროცესის წარმართვისას, რა როლი და დატვირთვა აქვს ამ შემთხვევაში მშობლიურ ენას და კიდევ რა გარეფაქტორები მონაწილეობს ამ პროცესში.

შემსწავლელი კითხვარების შესწავლისა და დამუშავებისას საინტერესო ტენდენცია გამოიკვეთა. კითხვაზე ქართულ ენაზე რომელი ტიპის ტექსტის დაწერა/შექმნა უფრო გაგვიადვილებათ, უმრავლესობამ შემოხაზა გრაფა - ამბის გადმოცემა. სტუდენტები ამგვარად ასაბუთებენ სათქმელს: *უფრო ადვილია იმის გადმოცემა, როგორ გავატარე გუშინდელი დღე. უნდა დავწერო, რაც იყო, ესე იგი მხოლოდ მოხდენილი (მომხდარი) ამბავი. თან არაა საჭირო ბევრი ენობრივი კლიშეების გამოყენება; ასეთ ტექსტში ჩვეულებრივი ენა, ე. ი. ქუჩის ენა, საკმარისია; მე უფრო მიადვილდება ამბის გადმოცემა, რადგან ამ ტექსტში ვიყენებ იმ სიტყვებს, რასაც ვიყენებ ყოველდღიურ ცხოვრებაში. გამოკითხულთაგან მხოლოდ სამმა ახალგაზრდამ მიაინტა უპირატესობა აღწერითი ტექსტის შექმნას. ერთ-ერთი სტუდენტის პოზიცია ასეთია: აღწერა ჩემთვის უფრო*

ადივლია, იმიტომ რომ სურათი მოცემულია და ჩვენ პირდაპირ ვწერთ რაც ვხედავთ. მხოლოდ 3 სტუდენტის არჩევანია საკუთარი პოზიციის გამომხატველი ტექსტი. ერთ-ერთი მათგანი წერს: ჩემთვის უფრო ადვილია თქვენი პოზიციის გამოხატვა, იმიტომ რომ ეს არის ჩვენი ოცნება, მიზანი, ჩვენ ვფიქრობთ მომავალში რას უნდა გააკეთოთ.

კითხვარების შემუშავებისას ჩვენთვის საინტერესო იყო, თუ რა ეტაპებისგან შედგებოდა რესპოდენტების წერის პროცესი და რომელ ეტაპზე ხდებოდა მშობლიური და მეორე ენების ჩართვა/გააქტიურება. ამ ბლოკში რესპოდენტებმა ძირითადად სამ კითხვას გასცეს პასუხი: ა) ვფიქრობ მშობლიურ ენაზე და წერას ვიწყებ ქართულ ენაზე; ბ) ვფიქრობ მშობლიურ ენაზე, იდეებს ვალაგებ და ვგეგმავ ქართულ ენაზე და ვიწყებ წერას ქართულად; გ) ვფიქრობ, ვგეგმავ, ვალაგებ იდეებს ქართულ ენაზე და ვიწყებ წერას. აქედან პირველი და მეორე კითხვები თითქმის ფარავს ერთმანეთს, მიუხედავად ამისა, პასუხების რაოდენობა ა)-ბ) და გ) კითხვებზე თითქმის თანაბრად გაიყო. გამოკითხულთა ნახევარი აცხადებს, რომ წერის დაწყებამდე ფიქრობენ მშობლიურ ენაზე და, შესაბამისად, წერილობით ტექსტსაც ქმნიან პირველ ენაზე. რესპოდენტთა მეორე ნახევარი კი აღნიშნავს, რომ წერის პროცესი მთლიანად მიმდინარეობს მეორე ენაზე. ისინი ფიქრობენ, გეგმავენ და ქმნიან ტექსტს მხოლოდ ქართულად. რით შეიძლება აიხსნას მსგავსი მოვლენა? რა არის აღნიშნული ფოკუსჯგუფის კოგნიტური პროცესების საფუძველი? პასუხის გაცემაში დაგვეხმარება ინტერვიუს შედეგები (იხ. ქვემოთ, ინტერვიუს ანალიზის შედეგები, გვ. ---).

რაც შეეხება ქართულ ენაზე ტექსტის შექმნის მიზნით კონკრეტული თემატიკის შერჩევის საკითხს, გამოკითხულთა უმეტესობა ირჩევს შემდეგ თემებს: წერილი მეგობარს; ჩემი მომავალი; უმაღლესი განათლების მიღება აუცილებელია; რომელ ქალაქში იცხოვრებდით და რატომ? თამამად შეიძლება ითქვას, რომ სტუდენტების არჩევანი განპირობებულია ნაცნობი თემატიკითა და დისკურსის ტიპით.

დაბოლოს, საინტერესოა, რამდენად ფლობენ რესპოდენტები კოგნიტურ სტრატეგიებს და რამენაირად შეუძლიათ საკუთარი ნაწერის გადაკითხვა, გრამატიკული და შინაარსობრივი შეცდომების პოვნა. ამ ეტაპზე ეს საკითხი გავარკვიეთ მხოლოდ კითხვარების დონეზე. აღმოჩნდა, რომ თითქმის ყველა გამოკითხული ტექსტის გადაკითხვისას მეტ-ნაკლებად პოულობს მხოლოდ გრამატიკულ შეცდომებს. ერთ-ერთი რესპოდენტი აღნიშნავს: ჩემ მიერ დაწერილი ტექსტის გადაკითხვა არ არის რთული. შეცდომების პოვნა უფრო რთულია, იმიტომ რომ მე დაწერე და არ მესმის ჩემი შეცდომები. მაგრამ უფრო ხშირად ვპოულობ გრამატიკული შეცდომები.

ინტერვიუ

რესპოდენტებთან მუშაობის ბოლო ეტაპი იყო მათთან გასაუბრება. ამ აქტივობაში მონაწილეობა მიიღო 10 სტუდენტმა. მათ დაუვსეთ შემდეგი შეკითხვა: რომელ ენაზე ფიქრობთ და რომელ ენაზე წერთ და რა განაპირობებს თქვენს არჩევანს? უმეტესობის პასუხი იყო შემდეგი: მათ ურჩევნიათ მათთვის ნაცნობ თემატიკაზე იფიქრონ ქართულად და, შესაბამისად, ტექსტი შექმნან ქართულ ენაზე, რადგან ამ შემთხვევაში მათ გაცილებით უადვილდებათ წერის პროცესის წარმართვა და უკეთეს შედეგებსაც იღებენ. ქართულად ფიქრის დროს ისინი რეალურად აფასებენ საკუთარი ენის ფლობის დონეს და მათთვის ნაცნობ და, აქედან გამომდინარე, ადეკვატურ ლექსიკურ ერთეულებსა და სინტაქსურ კონსტრუქციებს იყენებენ. მაშინ, როდესაც ფიქრობენ სომხურად და ცდილობენ, სომხურიდან სიტყვასიტყვით თარგმნონ ტექსტი, კოგნიტური პროცესი ორმაგდება, რთულდება და, საბოლოოდ, სტუდენტები მათთვის სასურველ შედეგს ვერ იღებენ. გარდა ამისა, ბუნებრივია, რომ მშობლიური და მეორე ენების ფლობის დონეები განსხვავდება, ამდენად, პირველ ენაზე ჩამოყალიბებული/შექმნილი შინაარსობრივი და გრამატიკულ-

ლექსიკური კონსტრუქციების ტრანსფერი გარკვეულ სირთულეებს უკავშირდება. გარდა ამისა, გართულებული კოგნიტური პროცესი რესპოდენტების ემოციურ მდგომარეობაზეც მოქმედებს და ხელს უშლის ორგანიზებული წერილობითი პროდუქტის შექმნაში. რამდენიმე რესპოდენტმა აღნიშნა, რომ განსხვავებით ნაცნობი თემატიკისაგან, რთული და უცნობი ტექსტის შექმნისას იგი ფიქრსა და ტექსტის დაგეგმვას უკვე იწყებს მშობლიურ ენაზე.

გარდა ამისა, რესპოდენტებთან საუბრისას ჩვენთვის საინტერესო იყო თუ მუშაობის რომელ ფორმას ანიჭებენ უპირატესობას წერის პროცესში, როდის შეუძლიათ საკუთარი შესაძლებლობებისა და წერის სტრატეგიების მაქსიმალური რეალიზაცია? სტუდენტებმა განაცხადეს, რომ ინდივიდუალური მუშაობა მათთვის ყველაზე მისაღები ფორმაა ამ მხრივ, თუმცა წერის პროცესის დაწყებამდე დისკუსია და ზეპირი მსჯელობა განსაკუთრებით უწყობს ხელს ნაწერის დაგეგმვაში, სათანადო სტრატეგიების მოძებნასა და წერილობითი დისკურსის რეალიზებაში.

ზოგადი დასკვნები

კვლევის შედეგების შეჯამებისას კიდევ ერთხელ უნდა აღინიშნოს, რომ წერის პროცესში პირველი და მეორე ენების ურთიერთმიმართების დადგენისას აუცილებელია რამდენიმე ფაქტორის გათვალისწინება: წერის კოგნიტური და მეტაკოგნიტური სტრატეგიების ცოდნა მშობლიურ ან მეორე ენაზე, ენის ფლობის დონე, დისკურსის ტიპი. ჩატარებული მუშაობის საფუძველზე შეიძლება დავასკვნათ, რომ ნაცნობი ტიპის დისკურსისა და შედარებით მარტივი ამოცანის შემთხვევაში, აბზაცის დონეზე, კოგნიტური პროცესები თანაბრად მიმდინარეობს როგორც პირველ, ისე მეორე ენაზე.

ამდენად, წერის უნარების ტრანსფერი შესაძლებელია როგორც პირველი ენიდან მეორე ენაში, ისე პირიქით, მეორე ენიდან მშობლიურ ენაში. აღსანიშნავია, რომ რესპოდენტების ნაწილი იდეების გენერაციას, დაგეგმვასა და წერის პროცესის წარმართვას არჩევს პირდაპირ მეორე ენაზე. ნაწილი ფიქრობს სომხურ ენაზე და წერას იწყებს ქართულ ენაზე. მოპოვებული მასალის დამუშავებამ გვიჩვენა, რომ მათი არჩევანი განპირობებულია დისკურსის ტიპით, ამოცანის სირთულითა და ნაცნობი თემატიკით. ამდენად, წერის პროცესის სწავლებისას უნდა გავითვალისწინოთ ეს ასპექტები და არ უნდა უგულებელყოთ მშობლიური ენის როლი.

სამომავლო პერსპექტივა

წარმოდგენილი ნაშრომი ქართულ საგანმანათლებლო სივრცეში ამ თვალსაზრისით მიმდინარე პროცესების ფონზე საკითხის შესწავლისა და დამუშავების მხოლოდ პირველი ნაბიჯი და მცირე კვლევაა. საჭიროა პირველი და მეორე ენების მიმართების, მეორე ენაზე წერის პროცესის წარმართვის დაკვირვება დინამიკაში. რა შედეგებს მოგვცემს ქართულ ენაში მოსამზადებელი პროგრამის სტუდენტების, ასევე, ქართულის, როგორც მეორე ენის სწავლების სხვადასხვა პროგრამის მონაწილეების მონაცემების შესწავლა წერის სწავლების დაწყებამდე და როგორი ვითარება იქნება კურსის დასრულების შემდეგ. საჭიროა ფოკუსჯგუფის მოცულობის გაზრდაც და კვლევაში უფრო მეტი რესპოდენტის ჩართვა, რათა კიდევ უფრო განზოგადებული და სრულყოფილი სურათი მივიღოთ. მიღებული შედეგები კი გამოგვადგება კონკრეტული რეკომენდაციების შემუშავებასა და სამომავლო მუშაობის წარმართვაში.

ბამოყენებული ლიტერატურა

- აკიელი, 1994** - Akyel, A. (1994). First Language use in EFL writing: Planning in Turkish vs. planning in English. *International Journal of Applied Linguistics*, 4, 169-197
- კნუტსონი, 2006** - Knutson, E. M. (2006). Thinking in English, writing in French. *The French Review*, 80 (1), 88-109.
- კოლდალი, 2002** -
- კოპენი, ბრუქს-კარსონი, 2001** - Cohen, A. D., & Brooks-Carson, A. (2001). Research on direct versus translated writing: Students' strategies and their results. *The modern Language Journal*, 85, 169-188.
- კოპრო, 2009** - A Contrastive Study between L1 and L2 Compositions: Focusing on Global Text Structure, Composition Quality, and Variables in L2 Writing, *Dialogue*, 2009, Col. 8, PP.1-19
- კრაპელსი, 1990** - Krapels, A. R. (1990). An overview of second language writing process research. In B. Kroll (Ed.), *Second Language writing: Research insights for the classroom* (pp.37-56). Cambridge: Cambridge University Press
- ლალი, 2000** - Lally, C. G. (2000). First language influences in second language composition: The effect of pre-writing. *Foreign Language Annals*, 33, 428-432
- ლეი, 1982** - Lay, N. D. S. (1982). Composing processes of adult ESL learners: A case study. *TESOL Quarterly*, 16, 406
- ფიცჯერალდი, შენაჰანი, 2000** - Fitzgerald, J., & Shanahan, T. (2000). Reading and writing relations and their development. *Education Psychologist*, 35 (1), 39-50
- ფლაუერი, ჰეისი, 1981** - Flower, L., & Hayes, J. R. (1981). A cognitive process theory of writing. *National Council of Teachers of English*, 32 (4), 365-387
- ფრაიდლანდერი, 1990** - Freidlander, A. (1990). Composing in English: Effects of a first language on writing in English as a second language. in B. Kroll (Ed.), *Second language writing: Research insights for the classroom* (pp. 109-125). Cambridge: Cambridge University Press.
- ფუკუდა, 371, 372** - Eri Fukuda, Relationships of L1 and L2 Reading and Writing Skills, <http://www.google.ge/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CEgQFjAA&url=http%3A%2F%2Fdaigakuin.soka.ac.jp%2Fassets%2Ffiles%2Fpdf%2Fmajor%2Fkiyou%2F23_lang5.pdf&ei=2EX0T5XLKojltQbutPGcBQ&usq=AFQjCNHXoULIASnH8vX88WgN97IcWJVUBQ>
- შუნენი, გელდერენი..., 2003** - Schoonen, R., Van Gelderen, A., De Glopper, KI., Hulstijn, J., Simis, A., Snellings, P., & Stevenson, M. (2003). First language and second language writing: The role of linguistic knowledge, speed of processing and metacognitive knowledge. *Language Learning*, 53, 165-202.
- ჰიროი კობაიში, კაროლ რინერტი, 2008** - Kobayashi, H., & Rinnert, C. (2008). Task response and text construction across L1 and L2 writing, *Journal of Second Language Writing* 17 (2008), PP.7-29

Giuli Shabashvili

Ivane Javakishvili Tbilisi State University

The Relationship between the First and the Second language writing

ABSTRACT

The paper aims to consider the relationship between first and second language writing and main points appeared in second language writing process. It is emphasized the cognitive and metacognitive strategies either for the first or the second languages, language acquisition and discourse type. The research was fulfilled in different ways. First of all the students created essays on the both Georgian and Armenian languages, filled questionnaires and answered the questions during the interview. It is concluded that the transfer may be occurred in case of the both directions. So during the second language writing class all the above mentioned aspects must be considered.